

PROBACIJA ZA MALOLJETNIKE U HRVATSKOJ: STANJE I PERSPEKTIVE

NEVEN RICIJAS*

Primljeno: siječanj 2005.
Prihvaćeno: travanj 2005.

Stručni rad
UDK: 343.9

U radu se daje pregled relevantnih elemenata vezanih uz probaciju za maloljetne počinitelje kaznenih djela koja se u Hrvatskoj ostvaruje kroz odgojnu mjeru pojačana briga i nadzor. Prikazani su aktualni kriminološki podaci o maloljetničkoj delinkvenciji kao i okvir zakonske regulative koja obuhvaća izricanje i izvršavanje ove sankcije u Hrvatskoj. Važnost ove odgojne mjere očituje se i u činjenici da čini gotovo 50% svih sankcija koje se izriču maloljetnim počiniteljima kaznenih djela. Stoga je potrebno neprestano ulagati u kvalitetu organizacije izvršavanja ove mjere kao i samu kvalitetu rada s maloljetnicima. U tom svjetlu prikazani su rezultati relevantnih istraživanja vezanih uz obilježja izricanja ove odgojne mjere i značajnih pedagoških postupaka koji su se pokazali uspješnim u resocijalizaciji mladih počinitelja kaznenih djela, kao i neki prijedlozi za unapređivanje probacijskog rada na našim prostorima.

Ključne riječi: odgojna mjera, pojačana briga i nadzor, probacija, maloljetni delinkventi

Uvodna razmatranja

Maloljetni počinitelji kaznenih djela, već dugogodišnjom tradicijom, imaju posebno mjesto u načinima intervencije na takvo neprihvatljivo, kažnjivo ponašanje. Specifičan sustav reakcije na maloljetnički kriminalitet odlika je mnogih zapadnih, razvijenih zemalja. U većini tih suvremenih zajednica u fokusu pristupa maloljetničkom kriminalu je maloljetni počinitelj i kazneno djelo što ga je maloljetna osoba počinila, te nastojanje države i njezinih pravosudnih i interventnih sustava da maloljetnika rehabilitira i tako u budućnosti prevenira vršenje kaznenih djela (Žižak, 2003).

Međutim, promatramo li statistike o maloljetničkom kriminalitetu uočavamo da unatoč raznim naporima koji se ulažu u prevenciju kažnjivog ponašanja, kao i otklanjanju devijacija i različitih oblika socijalne patologije, većih, jasnije vidljivih rezultata nema. Promatramo li statistike posljednjih godina, kontinuirano bilježimo lagan porast prijavljenih, optuženih i osuđenih maloljetnika, izuzev 2003. godine u kojoj je vidljiv lagani pad (tablica 1.). Tako i Poldrugáč (2004)

ističe kako je očito da maloljetnička delinkvencija u zemljama srednjoistočne Europe postaje veći problem nakon pada komunizma, a socijalne promjene vezane uz formiranje demokratskog tržišnog društva utječu i na participaciju maloljetnika u kriminalnim aktivnostima.

Na teoretskoj osnovi, reakcija na kriminalitet maloljetnika prolazi kroz trajni sukob između dviju postojećih koncepcija. Tolan i Groman-Smith (1997, prema Žižak, 2003) govore o sukobu koji proizlazi iz proturječnih socijalnih funkcija što ih je društvo davno pripisalo maloljetničkom sudovanju – kažnjavanje i/ili rehabilitacija, te taj u biti filozofski sukob ima odraza na svim razinama postupanja s maloljetnicima, od identifikacije problema preko sankcioniranja, pa sve do post-tretmana. Novi, redefinirani konceptualni okvir uključuje tri različite perspektive, odnosno pristupa: kažnjavajući, rehabilitacijski i rekonstruktivni.

Champion (1992, prema Kovčo, 1999), s druge pak strane, iz postojećih programa i intervencija prepoznaje pet ciljeva maloljetničkih sankcija. To su, prema njemu: 1. zastrašivanje, 2. rehabilitacija i reintegracija, 3. prevencija,

* Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu